

КАФЕДРА ОПЕРНОГО СПІВУ

Фах (підготовка магістерської виконавської програми)

Освітній ступінь	Магістр	Курс	1-2
Спеціальність	В5 «Музичне мистецтво»	Семестр	1-3
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Оперний спів		
Статус	Обов'язкова	ECTS	11
		Годин	330
		Індивідуальні заняття	127
Форма контролю	Іспит / Атестаційний екзаме́н	Самостійна робота	203

Інформація про викладачів

1	ПІБ	Семененко Ірина Валентинівна, доцентка, доцентка кафедри оперного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужена артистка України
	Профіль викладача	https://orcid.org/0009-0003-9649-8623
	e-mail	ir.semenenko@gmail.com
2	ПІБ	Андрєєва Валентина Іванівна, Виконувачка обов'язків доцентки кафедри оперного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
	Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-9511-4577
	e-mail	andreevavalentina159@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Представлена програма дисципліни належить до циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки та призначена для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» спеціальності В5 «Музичне мистецтво» закладів вищої освіти України мистецького спрямування.

У програмі дисципліни викладено методологічну базу виховання творчої особистості вокаліста-музиканта в руслі сучасних вимог щодо комплексної підготовки артиста-вокаліста (соліст оперний, камерний).

Предметом дисципліни є вдосконалення фахових навичок сольного співу та вокально-виконавської техніки співаків оперного профілю.

Мета: сприяння вивченню та засвоєнню здобувачами оперного співу практичних основ академічного співу; формування всебічно розвиненої художньої особистості оперного співака-виконавця та викладача; підготовка висококваліфікованих фахівців для професійної діяльності у галузі оперного співу в єдиному процесі професійного навчання, музичної освіти та естетичного виховання, систематизація й узагальнення знань та вмінь у галузі академічного співу, формування на їх основі професійних виконавських навичок, переконань, світогляду; розвиток пізнавальних і фахових зацікавлень у самостійній виконавській та педагогічній діяльності.

Завдання курсу:

- Вдосконалення базових теоретичних знань про вокальну постановку голосу та розвиток дихання, артикуляції, резонаторів для правильного звуковидобування.
- Розвиток виконавських навичок оперного співу, спрямованих на удосконалення техніки володіння голосом і музичної виразності в оперному репертуарі.
- Засвоєння стилістичних особливостей оперного співу, включаючи роботу з класичними творами різних епох і напрямків.
- Вивчення та розвиток більш складних вокальних технік, таких як легато, стакато, кантілена та інші, для досягнення майстерності в оперному мистецтві.
- Формування музично-образного мислення і творчого підходу до інтерпретації вокальних творів.
- Виховання естетичного смаку, відчуття стилю та розуміння художньої якості оперних творів, розвиток емоційності та чуттєвості у виконанні.
- Мотивація до самостійної роботи: заохочення до пошуку, вивчення та аналізу оперних творів, активного слухання музики та участі в концертах.
- Підготовка до професійної кар'єри: вдосконалення навичок для подальшого професійного зростання у сфері оперного мистецтва, участь у виступах та конкурсах.
- Навчити здобувачів працювати з репертуаром різними мовами, що є важливою складовою їхньої професійної підготовки як оперних виконавців, оскільки це сприяє кращому розумінню стилістичних особливостей вокальних творів світової оперної літератури.
- Використовувати методики прогнозування та розвитку особистості для виявлення і максимального розвитку індивідуальних вокальних та артистичних здібностей кожного здобувача, забезпечуючи персоналізований підхід до їхнього професійного зростання.
- Виховувати у здобувачів навички самоконтролю, самоаналізу і прагнення до самовдосконалення, що є ключовими факторами для побудови успішної кар'єри оперно-концертного співака, дозволяючи їм самостійно удосконалювати свою виконавську майстерність і зростати професійно.

Зазначені завдання курсу сприяють розвитку художньої особистості оперного співака-виконавця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- специфіку професійної діяльності оперного співака-виконавця та викладача;
- основоположні засади підготовки висококваліфікованих фахівців для професійної діяльності у галузі оперного співу в єдиному процесі професійного навчання, музичної освіти та естетичного виховання;
- засоби художньої виразності, стилістичні особливості та їх застосування при виконанні творів різних жанрів та епох;
- методологію роботи з вокально-педагогічним репертуаром, який слід вивчати мовами оригіналу;
- виконавський та інструктивний репертуар, а також спеціальну літературу.

вміти:

- інтерпретувати вокальні твори: використовувати стилістичні засоби, авторські та власні інтерпретаторські рішення. Це включає знання історії та сучасних тенденцій вокального мистецтва, розуміння творчості відомих вокалістів, що дозволяє проявити себе як професійний співак-соліст;
- відтворювати зміст музичного твору у повній відповідності до форми, стилю, жанру;
- оцінювати художньо-естетичну цінність творів: вміти аналізувати вокальні твори та їх інтерпретації, використовуючи ефективні методи і форми навчання вокалу, адаптуючи їх до типу голосу та рівня складності;
- застосовувати необхідні вправи для оволодіння складними технічними епізодами твору;
- застосовувати методи підготовки висококваліфікованих фахівців для професійної діяльності у галузі оперного співу в єдиному процесі професійного навчання, музичної освіти та естетичного виховання;
- користуватися практичною методологією роботи з вокально-педагогічним репертуаром, який слід вивчати мовами оригіналу;

- практично впроваджувати методики навчання оперного співу: підбирати якісний репертуар, проводити теоретичний аналіз і засвоєння творів, що допомагає збагачувати репертуар і формувати власний стиль у межах музичних традицій;
- аналізувати та рецензувати концертні виступи, а також власне виконання;
- прогнозувати стратегії музично-педагогічної діяльності: підбирати вокально-педагогічний репертуар і передбачати результати його впровадження, орієнтуючись на індивідуальні особливості учня;
- осмислювати психологію виконавської творчості: розуміти психологічні аспекти вокального мистецтва, розвивати психологічну стабільність і творчий стан під час виконання;
- організовувати духовно-просвітницьку діяльність: популяризувати вокальне мистецтво через культурно-просвітницькі заходи, сприяючи його поширенню та збереженню;
- перекладати оперні та камерні вокальні твори: здійснювати переклад творів зарубіжних композиторів українською мовою з метою їх популяризації в Україні;
- планувати індивідуальні заняття: складати плани вивчення вокальних творів, використовуючи спеціальні вправи для розвитку голосу, усвідомлювати різні типи вокальної техніки;
- аналізувати вокальне мистецтво як соціокультурне явище: розуміти його розвиток у різні історичні періоди та здатність пояснювати значення і цінність вокального мистецтва для ширшої аудиторії.

мати навички:

- самостійного розбору музичного матеріалу;
- застосування штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення;
- використання в професійній виконавській діяльності широкого оперно-виконавського репертуару;
- застосування набутих технічних та виражальних засобів у виконавській практиці.

Програмні компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
- СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.
- ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
- ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.
- ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.
- ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
- ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача
- ПРН 9. Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення.
- ПРН 10. Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

МОДУЛЬ 1. ВДОСКОНАЛЕННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ ТА ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПІВАКА ОПЕРНОГО ПРОФІЛЮ

Змістовний модуль 1. Вдосконалення фахових навичок сольного співу та вокально-виконавської техніки

- Тема 1. Розвиток вокальної гнучкості та рухливості голосу
- Тема 2. Формування чистого інтонування та координація артикуляційного апарату

МОДУЛЬ 2. ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТОВОЇ ТА СТИЛІСТИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ ТА СТИЛІВ

Змістовний модуль 2. Формування фахових навичок сольного співу та вокально-виконавської техніки в контексті творчості зарубіжних композиторів

- Тема 3. Особливості вокального тематизму зарубіжних композиторів.
- Тема 4. Дикція й артикуляція у процесі формування звукової моделі мелодизму творів зарубіжних композиторів

Змістовний модуль 3. Формування вокального звуку в роботі над творами українських композиторів, відповідно до національних традицій та вимог сучасного вокального виконавства

- Тема 5. Формування вокальної інтонації з урахуванням особливостей українського вокального тематизму
- Тема 6. Дикція й артикуляція у процесі формування звукової моделі українського мелодизму

Змістовний модуль 4. Процес створення та розвиток вокального звуку, що відповідає вимогам та стилям сучасної музики

- Тема 7. Особливості вокального тематизму сучасних композиторів
- Тема 8. Формування музичного звуку у повному діапазоні вокаліста на прикладі зразків творів сучасних композиторів

МОДУЛЬ 3. ПОГЛИБЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Змістовний модуль 5. Вокально-технічна підготовка до атестаційного екзамену

- Тема 9. Розвиток особистого стилю співака: технічні й художні аспекти
- Тема 10. Опрацювання художньо-образного змісту творів, що складають програму атестаційного екзамену

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Фах (підготовка магістерської виконавської програми)» для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» кафедри оперного співу НМАУ ім. П. І. Чайковського складається з індивідуальних занять та частки годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (іспит) та не обов'язкові концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Нотний матеріал, музикознавча та методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі НМАУ, заохочується праця й з інтернет-ресурсами. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах НМАУ надаються для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно розкладу. За умови дистанційного навчання під час карантину або форс-мажорних обставин, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали здобувачі можуть знаходити на сайті бібліотеки НМАУ імені П. І. Чайковського <http://lib.knmau.com.ua>.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методами контролю курсу є академічні виступи, участь у концертах класу та іспити, а саме: I семестр – іспит; III семестр – атестаційний екзамен.

Вимоги до іспиту

Перший семестр – виконання концертної програми для іспиту. Вдосконалення базових вокально-технічних навичок. Виконання більш складних творів, які відповідають можливостям здобувача (теситура, діапазон). Твори вибираються з урахуванням емоційного змісту та інтонаційно-ритмічної структури.

Вимоги до академічного концерту

Другий семестр – виконання вокальних творів на академічному концерті. Ускладнення вокально-технічних завдань. Розширення та накопичення репертуару, включаючи твори різних стилів і жанрів. Поглиблення навичок самостійної роботи над вокальними завданнями. Демонстрація повного діапазону голосу, динамічних можливостей, музичної виразності та польотності звуку. Виконання творів мовою оригіналу.

Вимоги до атестаційного екзамену

Третій семестр – виконання концертної програми на атестаційному екзаміні. Удосконалення вокальних технік та художньої майстерності відповідно до професійних критеріїв оперного співу. Вміти інтерпретувати вокальні твори: використовувати стилістичні засоби, авторські та власні інтерпретаторські рішення. Відтворювати зміст музичного твору у повній відповідності до форми, стилю, жанру.

Система оцінювання

Система оцінювання включає в себе різні аспекти роботи здобувача:

- рівень засвоєння навчального матеріалу;
- застосовування теоретичних знань при виконанні вокальних творів;
- опанування вокальною технікою та рівень художнього трактування вокальних творів.
- готовність до публічних виступів та відповідність академічним вимогам.

Підсумкова оцінка формується екзаменаційною комісією, яка підраховує середній бал на основі результатів контрольних заходів.

Критерії оцінювання

Оцінка 90–100–А– відмінно. Здобувач демонструє відмінні природні вокальні дані, включаючи виразний тембр, повний діапазон голосу, рівність регістрів, добре розвинене вокальне диханням, силу та польотність голосу, а також образне і художнє мислення разом із виконавським темпераментом. Він впевнено володіє голосом, без жодних дефектів звучання або вимови.

Майстерно володіє різними техніками співу, переконливо інтерпретує твори в різних стилях і жанрах, точно передаючи драматургію через вокально-художні засоби. Володіє артистизмом

Оцінка 82–89–В– добре. Здобувач досяг значного розвитку своїх природніх вокальних даних та володіє артистизмом виконання. Він демонструє повний діапазон голосу, рівні регістри і розвинене вокальне дихання; володіє різними техніками співу, володіє навичками інтерпретації творів.

Оцінка 74–81–С– добре. Здобувач достатньо розвинув свої природні вокальні здібності та володіє повним діапазоном голосу, хоча регістри потребують подальшого вдосконалення. Має добре розвинене вокальне дихання, демонструє володіння різними техніками співу та чітку вимову, володіє певними навичками інтерпретації творів.

Оцінка 64–73–D– задовільно. Здобувач недостатньо опанував вокально-технічні прийоми та виконавську майстерність. Він має труднощі з діапазоном, диханням і переходами між реєстрами, а також демонструє слабкі навички інтерпретації.

Оцінка 60–63–Е–задовільно. Здобувач недостатньо опанував вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами та слабкі навички інтерпретації;

Оцінка 35–59–FХ– незадовільно. Здобувач виявив низький рівень володіння вокально-технічними прийомами та виконавською майстерністю. Він має проблеми з діапазоном і диханням, а також демонструє слабкі навички інтерпретації.

Оцінка 1–34–F– незадовільно. Цю оцінку отримують здобувачі за невідповідність усім зазначеним професійним критеріям, що свідчить про необхідність обов'язкового повторного вивчення дисципліни.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися здобувачам з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається участь здобувачів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрєєва В.І. Митець та складові його успіху//Київське музикознавство. Зб. ст. Київський ін-т музики ім. Р. М. Глієра; НМАУ ім. П. І. Чайковського. К., 2011. С. 165 – 174.
2. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник для музичних ВНЗ/видання третє, доповнене та перероблене. Київ, Видавець Бихун Ю. В., 2017. 218 с.
3. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник/2-ге вид. Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2012. 190 с.
4. Антонюк В. Постановка голосу: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2000. 156 с.
5. Антонюк В.Г. Постановка голосу: посібник для музичних ВНЗ. Київ: Українська ідея, 2000. 68 с.
6. Антонюк В.Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект: монографія. Київ: Українська ідея, 2001. 144 с.
7. Антонюк В.Г. Етномузикологічні чинники навчання співу: наукове дослідження. КНУКіМ. Київ: Українська ідея, 1999. 24 с.
8. Антонюк В.Г. Видатний педагог-концертмейстер класу камерного співу Зоя Юхимівна Ліхтман//Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. № 1 (42). Київ, 2019. С. 135–145.
9. Антонюк В.Г. Олена Муравйова – професор Музично-драматичної школи Миколи Лисенка//Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. № 2 (35). Київ, 2017. С. 87–100.

10. Антонюк В.Г. Педагогічний подвиг Миколи Кондратюка//Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. № 4 (21). Київ, 2013. С. 86–94.
11. Антонюк В.Г. Професійна діяльність вокалістів як мотиваційний процес//Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць ДАКККиМ. № 2 (8). Київ, 2005. С. 96–105.
12. Антонюк В.Г. У сузір'ї корифеїв українського бельканто: Микола Кондратюк // Ювілейна палітра-2021. Зб. статей СДПУ імені А. С. Макаренка. Суми, 2022. С. 31–37.
13. Антонюк В.Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект: наукове дослідження. КНУКиМ. Київ: Українська ідея, 1999. 24 с.
14. Антонюк В.Г. Український традиційний спів як феномен культури//Наукові записки Тернопільського педуніверситету імені В. Гнатюка. Вип. 1 (6): Мистецтвознавство. Тернопіль, 2001. С. 33–37.
15. Антонюк В.Г. Школа сольного співу//Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ: Музична Україна. 2004. С. 435–454.
16. Антонюк В.Г., Гнидь Б. П. Вокальний факультет. Спеціалізація «Спів»//Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ: Музична Україна. 2004. С. 150–155.
17. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник. Київ: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
18. Аспекти фізіології та медицини у постановці голосу: метод. рек./Т.П.Павленко. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 56 с. 4
19. Базилікут Б.О. Орфоепія в співі. Львів: Видав. центр ЛНУ ім.І.Франка, 2001. 124с.
20. Баланко О.М. Сучасна українська камерно-вокальна музика як виконавський феномен: навч. посіб. Житомир: О.О. Євенок, 2018. 207 с.
21. Батталья Еліо. Про виконання творів Верді//Музика. № 2. Київ, 1975. С. 22–24.
22. Борко І., Пивоварова К., Колпашикова А. Методи та форми навчання студентів Бакалаврату Спеціальності «Сценічне мистецтво» під час воєнного стану в Україні//Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво. Том 6 № 2 (2023)С. 167 – 177.
23. Борко І.М. Оперна вокальна інтерпретація як предмет наукового дискурсу//Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво. К. 2021. 4(2). 2021. С. 109-122.
24. Борко І.М. Особливості української виконавської школи оперного мистецтва в контексті еволюції європейських традицій//Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. К. №4. 2021. №4. С. 161-167.
25. Борко І.М. Анатолій Мокренко. Грані великого таланту//Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво. К. 2021.5(1). С. 20-30.
26. Букач М.М. Взаємозв'язок голосу та слуху – основа вокального виховання. Наукові записки. НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Т. 59. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 9–16.
27. Востряков О.А. Сучасна практика підготовки оперних співаків у системі «вуз – театр»//Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 5: Музичне виконавство. Кн. 4. Київ, 2000. С. 177–183.
28. Вотріна В.В. Мистецтво співу і вокальна методика М. Е. Донець-Тессейр. Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2001. 272 с.
29. Гмиря Б.Р. Бесіди про вокал//Борис Гмиря/статті, листи, спогади. Київ: Муз. Україна, 1975. С. 68–85. 208 с.
30. Гнидь Б.П. Історія вокального мистецтва: навч. посіб. Київ: Вид-но НМАУ ім.П.Чайковського, 1997. 320 с.
31. Гнидь Б.П. Виконавські школи України: Кафедра сольного співу НМАУ імені П.І. Чайковського (1971–2001): посібник. Київ: НМАУ імені П.І. Чайковського, 2002. 94 с.
32. Голос людини та вокальна робота з ним: монографія/Г.Є. Стасько та ін. Івано-Франківськ: Видавництво ПНУ, 2010. 336 с.
33. Голубев П.В. Поради молодим педагогам-вокалістам. Серія «Музикантупедагогу». Київ: Муз. Україна, 1983. 61 с.

34. Гребенюк Н.Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та музикознавчий аспекти: монографія. Київ : НМАУ ім. П. Чайковського, 1999. 243 с.
35. Гребенюк Н.Є. Формування вокально-виконавських навичок міжособистісного спілкування в класі сольного співу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.02. Київ, 1994. 18 с.
36. Гребенюк Н.Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: монографія. Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
37. Гребенюк Н. Особистісно-орієнтований підхід у розвитку індивідуальності співака. Музичне виконавство. Вип. 14, кн. 6. Київ : НМАУ, 2000. С. 156–165.
38. Гринь Л.О. Історичний аспект розвитку Української вокальної школи ХХ сторіччя. Всеукраїнський журнал, 2012. № 1. С. 17.
39. Гончаренко С.В. Методичні аспекти опанування вокального репертуару. Традиції та сучасність мистецько-педагогічної освіти: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. студ. та молод. науковців, м. Чернігів, 19 квіт. 2018 р./Нац. ун-т «Чернігівський колегіум» ім.Т.Г. Шевченка, кафедра мистецьких дисциплін. Чернігів. 2018. С. 116-121.
40. Давидов М.А. Теорія виконавської майстерності в працях українських дослідників//Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 3: Музичне виконавство. Київ, 1999. С. 7–22.
41. Знаменська О.В. Культура мови у співі. Київ : Держ. видав., 1959. 156 с.
42. Данильчук О. Актуальність фонетичного методу в процесі виховання співака виконавця//Молодий вчений. 2019. № 10 (74). С. 53–56.
43. Довгань Л.М. Музичний професіоналізм як компенсативна взаємодія педагогічної та виконавської діяльності // Міжнародний вісник «Культурологія. Філологія. Музикознавство» Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. К. Міленіум. 2016. С. 149-152.
44. Довгань Л.М. Символізм образів в операх Микола Лисенка «Тарас Бульба» та «Ноктюрн»//Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Тернопіль. 2019. №2 (вип. 41). С. 73 – 79.
45. Зигмунд Фрейд. Поет і фантазування//Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. За редакцією М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. С. 83–90.
46. Євтушенко Д.Г. Роздуми про голос: нотатки педагога-вокаліста. Київ: Музична Україна, 1979. 91 с.
47. Євтушенко Д.Г. Питання вокальної педагогіки: історія, теорія, практика: навч.-метод. посіб. Київ: Мистецтво, 1963. 339.
48. Жишкович М.А. Львівська вокальна школа другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття: дис.канд. мистецтвознавства: 17.00.03/Львівська держ. музична академія ім. М.В. Лисенка. Л., 2006. 246 с.
49. Жишкович М. Основні вокально – педагогічні та морально-етичні принципи професора Валерія Висоцького. *Musica Galiciana*. Rzeszow, 2005. Т. IX. S. 143–153.
50. Знаменська О.В. Культура мови у співі. Київ: Держвидав, 1959. 156 с.
51. Кабка Г.М. Розвиток та роль педагогічного артистизму у творчій діяльності на прикладі специфіки його формування у музиканта-педагога//Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв та Нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Київ: НАКККіМ, 2009. Вип. 22. С. 336–341.
52. Кабка Г.М. Феномен «особистість — автор — творець» в українському музично-виконавському мистецтві другої половини ХХ століття//Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць; Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. — К.: НАКККіМ, 2009. Вип. 23. С. 191– 197.
53. Кабка Г.М. Фрагмент історії українського вокального мистецтва другої половини ХХ століття: джерелознавство крізь дзеркало факту (на прикладі особистих щоденників народної артистки України, доцента Л. Лобанової)//Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2009. Вип. 83: Проблеми методики та виконавства на духових інструментах (вокальне та інструментально-духове мистецтво). С. 78–88.

54. Каушнян Я.М. До моделі стилістики «національного» та «інтернаціонального» (на прикладі вокалізів С.Павлюченка, М.Завалішиної, О. та Р.Вороніних). Аспекти історичного музикознавства: зб. наук. ст. Харків, 2018. Вип. 13. С. 141–153.
55. Колодуб І.С. Питання теорії вокального мистецтва. Харків, 1995. 120 с.
56. Колодуб І.С. Практичні поради педагога-вокаліста. Київ: Муз. Україна, 2010. 54 с.
57. Комаревич І. Камерно-вокальний репертуар Соломії Крушельницької в культурному контексті свого часу/І. Комаревич//Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім.М.В. Лисенка. - 2013. - Вип. 27. - С. 143-148.
58. Коструба П.П. Сучасна українська літературна мова (фонетика): навч. посіб. Київ: Наукова думка, 1969. 302 с.
59. Костюк О.Г. Сприймання музики і художня культура слухача. Київ: Наукова думка, 1965. 123 с.
60. Кушка Я.С. Методика навчання співу: посіб. з основ вокальної майстерності. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
61. Лисько Зіновій. Музичний словник/репринтне видання. Київ: Музична Україна, 1994. 168 с.
62. Людкевич С. Організація музичного виховання. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи/упоряд. З. Штупдер. Львів: Дивосвіт, 2000. Т 2. С. 293–298.
63. Люш Д. Розвиток і охорона співацького голосу: учбов. посіб. Київ: Музична Україна, 1988. 138 с.
64. Мадисева Т.П. Співак і мова (культура співу мовою оригіналу: теорія та практика). Харків: ШТРИХ, 2002. 160 с.
65. Маслій К.С. Виховання голосу співака: навч. посіб. Рівне: «ЛІСТА», 1996. 120 с.
66. Магера С. Європейський вектор розвитку української культури//Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць [гол. ред. В.М.Вашкевич]. К., 2019. Вип. 149 (10). С. 67 – 72.
67. Микиша М.Б. Практичні основи вокального мистецтва/літ. виклад М. І. Головащенко. Вид. 2. Київ: Музична Україна, 1985. 80 с.
68. Михайлова Т.М. Виховання співаків у Київській консерваторії: Хронологічний огляд з 1863 по 1963 рр. Київ: Музична Україна, 1970. 128 с.
69. Мишуга Олександр: Спогади. Листи. Матеріали/упор., підг. текстів, вст. стаття та прим. М. І. Головащенко. Київ: Музична Україна, 1971. 780 с.
70. Моляко В.О. Проблеми психології творчості//Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць/За ред. В. О. Моляко. Т. 12. Вип. 6. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2009. 352 с.
71. Нагорна О.В. Осмислення значущості інтерпретації у вокальному виконавстві майбутніх учителів музичного мистецтва: герменевтичний підхід//Науковий вісник Миколаївського університету ім. В.О, Сухомлинського: педагогічні науки: зб. наук. праць. 2020. Миколаїв. С. 129-133.
72. Нагорна О.В. Практичний досвід оперного співу в методичних підходах на уроках навчання вокалу//IV Міжнар. наук.-практ. читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського 4-6 березня 2020 р., Київ. С. 174 – 177.
73. Павлюк Н.М., Павлічук В.І., Міщенко З.О. Методи формування вокальної майстерності на основі резонансного співу/Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 55. Т. 3. С. 100–104.
74. Паторжинський І.С. Важливі питання в комплексному вихованні актора-співака//КДК імені П.І.Чайковського: Науково-методичні записки. Т. 2. Вип. 3-й: Питання вокального мистецтва / Редкол.: Гузій В.М. та ін. Київ: Мистецтво, 1964. С. 30–33.
75. Піхманець Р.В. Психологія художньої творчості (теоретичні та методичні аспекти). Київ: Наукова думка, 1991. 164 с.
76. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості: навчальний посібник. Київ: АПН України. Ін-т пед. і психолог. проф. освіти, 1996. 236 с.
77. Садовенко С.М. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору: навч.-метод. посіб. Київ: Шкільний Світ, 2008. 128 с.

78. Семененко І., Швачка А. «Педагогічні умови формування ціннісного ставлення учнів мистецьких шкіл до класичної музики на заняттях Сольного співу»//«Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». No 3(37) (2024). С. 578 – 589.
79. Семененко І.В. Концертний виступ в контексті виконавської діяльності вокаліста/І.В.Семененко, М.В.Іваненко, Г.В.Павлюкова//Молодий вчений : наук. журн. – 2017. – № 11 (51). – С. 652–655.
80. Стасько Г. Психотехніка співу в вокальній педагогіці. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2011. 176 с.
81. Стахевич О.Г. 3 історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки: посіб. Вінниця: Нова Книга, 2012. 176 с.
82. Стахевич О.Г. Основи вокальної педагогіки. Ч. 1: Природно-наукові теорії співу: навч. посіб. для муз. та пед. ВНЗ. Харків–Суми, 2002. 92 с.
83. Хуторська А.Й. Композиторська інтерпретація поетичного тексту як художній переклад (на прикладі камерно-вокальної музики): автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків, 2009. 17 с.
84. Швачка А.О. Сучасний оперний співак: виховання особистості//Музичний твір у світлі сучасних наукових досліджень: Зб. Матеріалів V Всеукр. наук.-прак. конф. (5-6 квітня 2021 р.)/Дніпропетровська академ. ім. Глінки. Дніпро: ГРАНІ, 2021. С. 31-34.
85. Швачка А.О. «Кармен» Ж. Бізе: вокальна педагогіка інтерпретації партії//Сучасна освіта: методологія, теорія, практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (18 березня 2021 р. м. Дніпро) Приватна установа «вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарний педагогічний інститут» «Бейт-Хана». Дніпро: Акцент ПП, 2021 р. С. 287-290.
86. Шпиг Ю.В. «Флорентійська камерата» як платформа формування нової вокальної школи // Науковий вісник «Музичне мистецтво і культура» ОНМА ім. А. Нежданової. 2(33), 2022. С. 42-53.
87. Юнг К.Г. Психологічні типи/пер. з нім. Львів: Астролябія, 2010. 692 с.
88. Юцевич Ю.Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: навч.-метод. посіб. для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. Київ: ІЗМН, 1998. 160 с.
89. Чайка В. Мистецтво творити голосом. Роль психофізіологічного стану студента у розвитку його вокальної майстерності: поради педагога. Львів: Місіонер, 2008. 104 с.
90. Якимчук С. *Формування національної ідентичності на прикладі вокально-педагогічної діяльності фундаторів львівської вокальної школи*//Fine Art and Culture Studies, (1), 2024. 130–136.